

landbrugets niveau (s. 70). Ud over kornproduktion undersøger Szpak kvægavl og håndværksvirksomhed på godserne.

Det er anmelderens opfattelse, at Szpaks resultater formentlig kan have værdi ved sammenlignende undersøgelser af et eventuelt skandinavisk eller nordtysk materiale. – Bogen er forsynet med fortegnelse over trykte og utrykte kilder samt, såre prisværdigt, en konkordans over stednavne omfattende navneformer i de benyttede kilder, tyske former før 1945 samt nuværende polske former. En sådan konkordans burde være obligatorisk for ethvert arbejde, der blot i nogen grad indeholder stedsbetegnelser fra Nord- og Vestpolen, Baltikum m.v. Ellers kan en nærmere identifikation af et navn på en mindre lokalitet ofte kræve indgående og besværlige undersøgelser.

JØRGEN STEEN JENSEN

HEDDA ROLL: Hans Brask. Latinsk korrespondens 1523. Acta universitatis Stockholmiensis, Studia latina Stockholmiensia XIX. Stockholm, Almqvist & Wiksell, 1973. 187 s. 40 sv. kr.

Bogens titel er ikke korrekt. Helt konkret består udgaven af de latinske tekster i Hans Brasks registratur, der kan henføres til året 1523, d.v.s. som befinder sig på de første 37 sider af håndskriftet A 7 i det svenske Riksarkiv. Af udgiverens oversigt over indholdet af disse sider, altså både svenske og latinske tekster, ses klart, at der ikke er tale om en kopibog i vanlig forstand. Ind imellem Linköping-bispens breve til rigsforstanderen, til biskoppen i Skara og andre samt, i mindre omfang, disses breve til ham, findes notater af højst blandet karakter. Vi nævner i flæng: Leo X's befaling til kardinal Thomas Caietanus om at bemægtige sig Luthers person (1518), en optegnelse om forsendelsen af et skippund humle, notitser om Stockholms kapitulation og om kongevalget i Strängnäs, et kort referat af tre breve fra det svenske rigsråd til rigsrådet i Danmark. Af de svenske tekster kan nævnes to breve om adelskab fra 1390 og 1457 og en fortegnelse over priser. Mon ikke der er tale om en håndbog i vid forstand anlagt til brug i det biskoppelige kancelli? Udgiveren tilslutter sig – med en lille tvivl for nogle få siders vedkommende – Herman Schücks påvisning af, at håndskriftet er skrevet af Hans Brasks kansler, Hans Spiegelberg. Desværre oplyser hun ikke om det er sket i ét stræk (det tyder de økonomiske notitser vel ikke på), ej heller hvor håndskriftet kronologisk slutter. Hans Brask drog som bekendt i landflygtighed i 1527. Også om proveniensen udtaler hun sig tvetydigt. Først anføres en udtalelse fra redaktøren af det svenske diplomatarium om, at håndskriftet har befundet sig i Riksarkivet »siden Gustav Vasas dage« (= fra 1527?). Umiddelbart efter citerer hun en indskrift fra en senere ejers hånd, uden at modsætningen mellem de to udsagn opklares. Denne senere ejer var såmænd Hans Brasks søsterdattersøn, som imidlertid også var forstander for rigets arkiv i 1580'erne – og udgiveren mener velsagtens, at den yngre slægtning har tilegnet sig håndskriftet her.

Alt i alt må det beklages, at udgiveren ikke har anset de muligheder som kilde til Hans Brasks episkopat, håndskriftet i sig selv frembyder. Bogens titel skulle vel strengt taget have lydt: »Hans Spiegelbergs registratur. Latinske tekster 1523« – jvf. det afslørende lille »på mit initiativ« (ad instantias...mei) s. 122

og den udstrakte anvendelse af termen »min herre«, der er gængs i intern cancelli sprogbrug. Det mærkes, at udgiveren er klassisk filolog, og at det sproglige ganske tydeligt har været hendes dominerende interesse – hvilket hun selvfølgelig ikke bør klandres for. Tværtimod kunne hun have sparet sig det knæfald for historien – en summarisk opremsning af begivenheder med det ene tilfælde, at de fandt sted i Norden i 1523 – der indleder udgaven. Annalistikken som genre hører hjemme i middelalderen og burde forblive der. Værdien af det efterfølgende korte rids af Hans Brasks levned skal ikke anfægtes; den politiske magtkamp har simpelthen været et bimotoent for udgiveren.

Problematisk, set med en historikers øjne, er endelig også bogens register. I øvrigt uden at det oplyses i indledningen, medtages kun personer og steder, der er nævnt i selve de latinske tekster og altså ikke navne, der inddrages i udgiverens lærde kommentarer. Det bevirker, at t.eks. de danske rigsråder Holger Gregeresen Ulfstand og Åge Brahes sendelse til Sverige i december 1523 ikke kan efterspores ved hjælp af registret, endskønt de nævnes i flere breve – navnlig ikke da »Dacia« uvist af hvilken grund heller ikke medtager sidehenvisninger hertil. Det tilsvarende er i det mindste tilfældet med Henrik VIII, »rex Anglie«, der kan findes under »Anglia«. Fornuftigvis – men lidet logisk – har udgiveren ikke udstrakt dette princip til at gælde de gejstlige dignitarer. Disse optages i registret under navn også i de tilfælde, hvor brevene ene refererer til titlen (»papa«, »archiepiscopus«). Endelig må det nævnes, at registret udelukkende er anlagt efter fornavne. Som en uheldig konsekvens af dette ses, at muligvis en af de tre Ribbinger, der kendes fra propagandaen imod Christian II, og som kongen skal have ladet henrette, optræder i brevvekslingen – men i registret kun under fornavnet Seved. For en ordens skyld må det tilføjes, at Frederik I udover de i registret anførte steder også figurerer i dokument nr. 50. Det udmærkede glossarium, der fremtræder som et værdifuldt supplement til de eksisterende middelalderlatinske ordbøger, fungerer tillige som sagregister. Under »marca« kunne udgiveren måske have gjort opmærksom på, at danske mark nævnes adskillige steder som betalingsmiddel.

Disse kritiske indvendinger vejer vel mindre tungt, eftersom den foreliggende udgave, der indgår i en svensk »doktorsexamen«, er af et begrænset omfang, typografien tilmed særdeles smuk og overskuelig. De fremføres imidlertid ikke mindst i håbet om, at doktoranden vil få mulighed for at fortsætte sit arbejde med en udgave af hele håndskriftet A 7. Der er bevaret et i nordisk historie enestående kildemateriale til belysning af Hans Brasks virksomhed som biskop, som politiker og som godssamler i det bevægede tiår før reformationen. Ikke mindst den »åndelige« side af hans virke er bedre oplyst end tilfældet er med formentlig nogen anden senmiddelalderlig prælat. Meget af dette materiale har været kendt og en del findes også trykt i ældre kildeudgaver. Men værdien af en samlet udgave efter moderne tekstkritiske principper kan efter anmelderens opfattelse vanskeligt overvurderes.

MIKAEL VENGE

R. B. OUTHWAITE: *Inflation in Tudor and Early Stuart England*. London, Macmillan, 1969. 60 s.

Dette lille hæfte er udsendt i serien *Studies in Economic History*, hvis erklærede formål er at give en indføring i centrale emner inden for den økonomiske historie,